

Etički kodeks

fact-checking platformi
Istinomjer i Raskrinkavanje

Misija, načela i principi rada

Istinomjer i Raskrinkavanje su *fact-checking* projekti Udruženja građana i građanki “Zašto ne” (u daljem tekstu Udruženje).

Istinomjer je inicijativa fokusirana na odgovornosti političkih aktera/ki, uključujući političke partije koje participiraju u izvršnoj vlasti te osobe na javnim funkcijama koje imaju odgovornost prema građanima/kama Bosne i Hercegovine. Cilj i misija Istinomjera jesu da politički i javni diskurs u BiH što više usmjere ka promociji političke odgovornosti kao temeljnog principa demokratije. Istinomjer svoju misiju izvršava kontinuiranim monitoringom ispunjavanja predizbornih obećanja partija na vlasti i obećanja nosioca javnih funkcija te provjerom tačnosti i dosljednosti izjava političkih subjekata u BiH i/ili relevantnih za BiH.

Raskrinkavanje je inicijativa fokusirana na integritet informacija u medijskoj i *online* sferi. Cilj i misija Raskrinkavanja jesu borba protiv informacijskih poremećaja, poput dezinformacija i manipulacija informacijama u javnom prostoru, te jačanje medijske i informacijske pismenosti. Raskrinkavanje svoju misiju ispunjava vršeći objektivnu, nezavisnu i temeljitu provjeru medijskih informacija, kao i informacija poteklih s *web* stranica i društvenih mreža.

Redakcije *fact-checking* platformi Istinomjer i Raskrinkavanje (u daljem tekstu Redakcije) u svom se radu vode isključivo svojom misijom i javnim interesom. Redakcije se u svom radu pridržavaju temeljnih [načela i vrijednosti](#) osnivačkog udruženja te odredbi ovog etičkog kodeksa *fact-checking* platformi Istinomjer i Raskrinkavanje (u daljem tekstu Kodeks).

Redakcije se pridržavaju i drugih usvojenih i potpisanih kodeksa koji definiraju profesionalne i etičke standarde za fact-checking, kao što su [Kodeks principa](#) Međunarodne mreže za provjeru činjenica (International Fact-Checking Network - IFCN) i [Evropski kodeks standarda za nezavisne fact-checking organizacije](#) Evropske mreže fact-checking standarda (European Fact-Checking Standards Network - EFCSN).

Profesionalni i etički standardi

Istinomjer i Raskrinkavanje objavljuju sadržaje koji su u skladu sa standardima profesionalnih i etičkih kodeksa čije su potpisnice.

Pored *fact-checking* analiza koje objavljuju obje redakcije, te ocjena ispunjenosti obećanja koje objavljuje Istinomjer, Redakcije mogu objavljivati i druge sadržaje koji se kontekstualno i konceptualno uklapaju u njihovu misiju, poštujući ista načela i vrijednosti.

Takvi sadržaji mogu uključivati analize fenomena relevantnih za polja političke odgovornosti i informacijskog integriteta, rezultate istraživanja provedenih u ovim oblastima, kompilacije *fact-checking* analiza značajnih za aktuelna dešavanja te satirične komentare izjava političkih zvaničnika/ca.

Različite vrste sadržaja jasno su označene i razdvojene plasmanom u odgovarajuće rubrike na stranici. Fact-checking analize jasno su i vidljivo označene ocjenama koje slijede iz provjere činjenica, a Istinomjer na sličan način označava i ocjene predizbornih obećanja.

Svi sadržaji, uključujući i one koji nisu *fact-checking* analize, objavljuju se u skladu s istim načelima, vrijednostima i profesionalnim standardima.

Zaštita privatnosti

Redakcije u svojim objavama poštuju privatnost osoba o kojima izvještavaju, posebno ako se radi o osobama koje nisu dio javnog života, te maloljetnih ili na drugi način posebno ranjivih osoba. Uredništvo Istinomjera dužno je voditi računa o tome da se ne zadire u privatnost političkih aktera/ki izvan granica javnog interesa. Uredništvo Raskrinkavanja dužno je voditi računa o tome da se ne zadire u privatnost osoba koje nisu javne ličnosti ili osobe od javnog uticaja, a čiji nalozi na društvenim mrežama sadrže viralne dezinformacije. To uključuje navođenje imena, prezimena ili drugih ličnih podataka privatnih osoba u *fact-checking* analizama, ili bilo kom drugom sadržaju, ili bilo koji sličan postupak koji izlazi iz granica dokumentovanja i arhiviranja dokaza u skladu s metodologijom ove platforme, a koji su ograničeni na arhiviranje i “linkanje” ocijenjenog sadržaja.

Nepriistrasnost u radu

Istinomjer i Raskrinkavanje su nestranački orijentisani i nezavisni od političkih i drugih uticaja. Redakcije jednako pristupaju provjeri tačnosti svih sadržaja i u svom radu jednako primjenjuju unaprijed utvrđenu metodologiju u svim njenim segmentima (odabir tema, istraživanje i ocjenjivanje) na sve izjave, tvrdnje i druge sadržaje koje istražuju i ocjenjuju, u dobroj vjeri i najbolje što mogu, bez obzira na izvore ocjenjivanog sadržaja.

Redakcije ne smiju favorizirati političke, komercijalne ili druge pravne subjekte ni na koji način, uključujući bilo kakvo prilagođavanje primjene metodologije i sadržaja koji objavljuju, te njihovo mijenjanje, koncipiranje ili promociju u bilo kom drugom interesu osim u interesu javnosti.

Nezavisnost u radu

Novinarski, istraživački i izdavački rad Redakcija obavlja se nezavisno od bilo kakvih vanjskih uticaja i vodi se isključivo javnim interesom i uredničkim odlukama koje se donose u skladu s misijom, vrijednostima i načelima Redakcija i Udruženja.

Upravni organi Udruženja vode i upravljaju procesima zapošljavanja u Redakcijama uz konsultacije s koordinadorima/cama *fact-checking* programa i uredništvima Redakcija, ali ne smiju uticati na njihov rad, uključujući odabir tema, istraživački i novinarski rad te donošenje uredničkih odluka.

Upravni organi Udruženja i koordinatori/ce programa konsultuju se s uredništvima i redakcijama Istinomjera i Raskrinkavanja pri kreiranju projekata Udruženja koji se tiču Redakcija. Upravni organi Udruženja i koordinatori/ce programa ne mogu razvijati projekte koje bi Redakcije stavile u odnos ugovorne obaveze ukoliko uredništva Redakcija procijene da bi se time ugrozili njihova misija, uređivačka nezavisnost ili profesionalni integritet.

Uredništva Redakcija mogu se, po potrebi i na sopstvenu inicijativu, konsultovati s upravnim organima Udruženja o relevantnim pitanjima, uključujući pravna savjetovanja, kada postoji rizik ili prijetnja tužbom, zaštitu uposlenih od zastrašivanja ili proganjanja, radne odnose i organizaciju rada u redakciji i sl.

Rad Redakcija nezavisan je i od bilo kakvog vanjskog uticaja, bilo da je on političke, finansijske ili druge prirode.

Standardi komunikacije, zabrana diskriminacije i osjetljivi sadržaji

Redakcije se u svojim analizama pridržavaju standarda pristojnosti prikladnih javnoj komunikaciji i ne koriste uvredljive izraze u sadržajima koje objavljuju. Ukoliko se uvredljiv, eksplicitan, nasilan ili na drugi način uznemirujući sadržaj pojavljuje unutar citata i drugih sadržaja koji su istraživani i ocijenjeni unutar *fact-checking* analize, tekst će sadržati napomenu o prisustvu takvog sadržaja.

Redakcije će se s posebnom pažnjom odnositi prema pravima i privatnosti osoba ili grupa koje su marginalizirane, izložene diskriminaciji ili na drugi način posebno ranjive.

Novinari/ke Redakcija, kao ni spoljni/e saradnici/e Redakcija, ne objavljuju tekstove ili druge sadržaje koji sadrže govor mržnje, klevetu, poticanje diskriminacije bilo koje vrste, uznemiravanje, narušavanje privatnosti ili bilo koju sličnu zloupotrebu javnog govora.

Urednici/e su dužni/e spriječiti objavu takvog sadržaja ili ga ukloniti ako se nađe na stranici.

Svi/e zaposlenici/e Redakcija dužni/e su pridržavati se pristojnosti u javnoj komunikaciji gdje god da se ona odvija, a naročito u profesionalnom kontekstu i kada zastupaju Redakciju. Zaposlenici/e Redakcija će se prema svim akterima/kama društvenog i političkog života, kao i prema privatnim osobama s kojima dolaze u kontakt u profesionalnom kontekstu, odnositi s uvažavanjem i nepristrasno.

Sprečavanje sukoba interesa

U svrhu sprečavanja sukoba interesa, Redakcije se u svom radu pridržavaju sljedećih pravila:

- **Osobe zaposlene u Redakcijama ne smiju imati aktivan politički angažman.** To podrazumijeva da ne smiju biti članovi/ice bilo koje političke partije; nosioci bilo kakve plaćene ili neplaćene funkcije ili pozicije u političkim strankama, organima vlasti, državnim ili javnim preduzećima i drugim pravnim subjektima pod kontrolom političkih stranaka i/ili institucija vlasti; aktivni učesnici/e u izbornim kampanjama političkih subjekata, uključujući i nezavisne kandidatkinje/kandidate na svim nivoima izbora. Svaka osoba koja se zapošljava u Redakcijama, a koja može uticati na nepristrasnost novinarskog i uredničkog rada, mora biti obaviještena o ovom pravilu i izjasniti se da ne vrši

nijednu od zabranjenih funkcija niti se nalazi u drugoj vrsti sukoba interesa. Zatajenje ovih informacija može rezultirati raskidom radnog odnosa.

- **Osobe zaposlene u Redakcijama ne smiju koristiti svoj rad u Redakciji za trgovinu uticajem i ostvarivanje lične koristi.** To podrazumijeva da ne smiju primati ili davati darove (izuzev onih simboličnog i promotivnog karaktera) ili bilo kakve druge koristi, te na bilo koji drugi način koristiti položaj ili status u Redakciji za trgovinu uticajem, ostvarivanje ličnih interesa, interesa trećih lica ili bilo koju drugu svrhu kojom bi se mogli ugroziti nezavisnost njihovog rada i profesionalni integritet Redakcije.
- **Zaposleni/e u Redakcijama ne smiju imati druge profesionalne angažmane kojima bi se mogli ugroziti interesi Redakcija, povrijediti njihovo intelektualno vlasništvo ili nanijeti šteta njihovom javnom ugledu zbog sumnje na postojanje sukoba interesa.** Svaki profesionalni angažman u srodnim djelatnostima (novinarstvo, medijsko izdavaštvo, monitoring rada institucija ili političkih subjekata, rad u oblasti informacijskog integriteta i sl.) mora se prethodno prijaviti uredništvu kako bi se utvrdilo da ne postoji takva mogućnost ili druge okolnosti nepovoljne po rad Redakcija.
- **Ostvarivanje saradnji s trećim licima iz svih sektora – uključujući neprofitni, komercijalni, javni i politički – kao i javno zagovaranje, dozvoljeno je unutar sljedećih okvira:**
 - Redakcije u svom radu mogu sarađivati s trećim licima u mjeri u kojoj je to u skladu s ostvarivanjem njihove misije, u službi javnog interesa i u skladu s vrijednostima i načelima Udruženja. Takve saradnje mogu podrazumijevati promociju političke odgovornosti, edukacije u oblasti medijske i informacijske pismenosti, saradnju s akademskim institucijama na razvoju znanja i vještina u relevantnim oblastima, saradnju s drugim medijima i *fact-checking* organizacijama na istraživanjima ili popularizaciji tema relevantnih za misije Redakcija i slične aktivnosti usmjerene isključivo ka javnom interesu.
 - Saradnje s drugim subjektima ne mogu se voditi ličnim, političkim ili komercijalnim interesima trećih lica niti služiti ostvarivanju bilo kakvih ciljeva osim onih definiranih misijom, načelima i vrijednostima Redakcija i Udruženja.
 - Javno zagovaranje dozvoljeno je ako ne narušava nezavisnost, nepristrasnost i nestranačku pripadnost, te profesionalni integritet Redakcija, i ako se zasniva na stručnim znanjima i vještinama iz oblasti djelovanja Redakcija, te se sprovodi isključivo u skladu s misijom i vrijednostima Redakcija i njihovih projekata.

- **Zaposlenici/e Redakcija, a naročito osobe iz njihovih uredničkih kolegija, ne smiju u svojim javnim nastupima zastupati, promovirati ili podržavati bilo koje političke opcije, ciljeve ili interese političkih i komercijalnih aktera.**

- Zaposlenici/e i članovi/ice Redakcija imaju slobodu javnog izražavanja u skladu s vrijednostima i ciljevima Redakcija i Udruženja, koji uključuju zastupanje ciljeva kao što su jačanje političke odgovornosti, izgradnja demokratije i jačanje građanske participacije; promocija medijskih sloboda i profesionalnih standarda; borba protiv dezinformacija; borba protiv diskriminacije marginaliziranih grupa; promocija medijske, informacijske i digitalne pismenosti, i slične teme i oblasti koje su u skladu s misijom Redakcija i u duhu vrijednosti i načela Udruženja.

Sve osobe koje rade u Redakcijama dužne su da se pridržavaju pravila koja sprečavaju sukob interesa i da prijave svako saznanje o postojanju sukoba interesa, uključujući sve lične, političke ili finansijske odnose i interese te pokušaje vršenja uticaja koji bi potencijalno mogli ugroziti nezavisnost, nepristrasnost i integritet njihovog rada onog trenutka kada takve okolnosti nastanu ili kada zaposlenik/ca Redakcije u njih stekne uvid.

Ukoliko postoji zabrinutost, sumnja ili saznanje u vezi s bilo kojim vidom sukoba interesa, zaposlenici/e Redakcija to prijavljuju barem jednoj od narednih instanci: uredništvu, koordinatorskom/ici programu, direktorici *fact-checking* programa, direktoru ili upravljačkim strukturama Udruženja. Neprijavljivanje potencijalnog sukoba interesa predstavlja povredu radne obaveze i za sobom može povući disciplinske mjere koje mogu uključivati i prekid radnog odnosa.

Nadzor nad provođenjem Kodeksa

Za pravilnu i dosljednu primjenu ovog kodeksa odgovorna su uredništva Redakcija, koordinatori/ce programa i direktorica *fact-checking* programa Udruženja. Nadzor nad provođenjem Kodeksa mogu vršiti i upravni organi Udruženja.

Kršenje odredbi ovog kodeksa predstavlja povredu radne obaveze i za sobom povlači disciplinske mjere definirane pravilnicima i internim dokumentima Redakcija i Udruženja, uključujući i prekid radnog odnosa.

Svaki/a uposlenik/ca Redakcija ima obavezu da svako saznanje o kršenju ovog kodeksa prijavi uredništvima. Uredništva rješavaju slučajeve kršenja Kodeksa u mjeri u kojoj se to poklapa s opsegom njihovih nadležnosti i o tome obavještavaju koordinatore/ice programa i direktoricu *fact-checking* programa. Kršenje Kodeksa koje predstavlja težu povredu radne obaveze, stvara pravni rizik za rad Redakcija i/ili Udruženja, ili na drugi način izlazi iz okvira nadležnosti uredništava, mora se prijaviti i rješavati unutar upravnih organa Udruženja. Isti je postupak i u slučaju da Kodeks eventualno prekrši osoba iz uredništva jedne od redakcija.

Uočeno kršenje odredbi ovog kodeksa može se prijaviti na sljedeće adrese, uz jasan i precizan opis gdje je i kada primijećeno kršenje Kodeksa i na koji je način prekršen:

info@zastone.ba
istinomjer@zastone.ba
info@raskrinkavanje.ba

Kao verifikovane potpisnice Kodeksa Međunarodne mreže za provjeru činjenica (IFCN) i Evropske mreže *fact-checking* standarda (EFCSN), Redakcije su dužne da se u svom radu dosljedno pridržavaju njihovih odredbi, i one predstavljaju integralni dio i ovog kodeksa.

Uočeno kršenje odredbi ovih kodeksa može se prijaviti direktno Redakcijama ili Udruženju na gore navedene adrese te se mogu uputiti žalbe IFCN-u na [ovom linku](#) ili EFCSN-u na [ovom linku](#).

Sarajevo, 8. 8. 2025.